

МОВАЗНАЎСТВА

УДК 811.161.3'282'367.4

Ю. Л. ХВІЛАНЧУК

**ПРЫНАЗОЎніКАВЫЯ КАНСТРУКЦЫІ З ЧАСАВЫМ ЗНАЧЭННЕМ
У БЕЛАРУСКІХ НАРОДНЫХ ГАВОРКАХ***Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі**(Паступіў у рэдакцыю 17.02.2015)*

Сістэма часавых адносін у беларускіх народных гаворках прадстаўлена двума тыпамі канструкцый – прыназоўнікавымі і беспрыназоўнікавымі. У выніку аналізу корпуса сінтаксічных адзінак, сфарміраванага на аснове суцэльнай выбаркі дзеяслоўных словазлучэнняў з лексікаграфічных выданняў («Слоўнік беларускіх гаворак Паўночна-Заходняй Беларусі і яе пагранічча» (СПЗБ; 1979–1986), «Тураўскі слоўнік» (ТС; 1982–1987), «Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны» (РСВ; Ч. 1, 2012), «Слоўнік Сенненшчыны» (СС; Т. 1, 2013), «Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі. Цэнтральная зона» (2009)), намі было ўстаноўлена, што асабліва прадуктыўнымі з'яўляюцца прыназоўнікавыя тэмпаральныя словазлучэнні. Колькасць прыназоўнікавых канструкцый з часавым значэннем у гаворках Беларусі значна перавышае па колькасці беспрыназоўнікавыя словазлучэнні. Сярод самых частотных прыназоўнікавых канструкцый у гаворках выкарыстоўваюцца дзеяслоўна-іменныя словазлучэнні з наступнымі прыназоўнікамі:

1) **ад** са значэннем моманту часу, з якога пачынаецца дзеянне: *хадзіць ад рання* (СПЗБ, т. 1, с. 51; Лісна Верхнядзв.), *ляжыць ад нядзелі* (СПЗБ, т. 1, с. 51; Вецярэвічы Пух.), *вадзіцца ад цямна* (СПЗБ, т. 1, с. 51; Міратычы Карэл.), *вісіць ад каляд* (СПЗБ, т. 1, с. 388; Гайна Лаг.) і інш.;

2) **да** са значэннем канцавога моманту дзеяння: *жыць да суботы* (Хрэстаматыя 2009, с. 21; Каўгары Асіп.), *гуляць да поўначы* (Хрэстаматыя 2009, с. 21; Каўгары Асіп.), *работаць да Каляд* (СПЗБ, т. 1, с. 204; Малькуны Ігн.), *прасці да паўдня* (СПЗБ, т. 1, с. 304; Рыбчына Віл.), *цягаць да ночы* (РСВ, ч. 1, с. 12; в. Фалевічы, Паст.), *надойдзіць да вясны* (РСВ, Ч. 2, с. 37; Старое Сяло Уш.) і інш.;

3) **за** са значэннем часу, на працягу якога адбываецца дзеянне: *зарабіці за лета* (СПЗБ, т. 1, с. 52; Вострава Маст.), *азырыў за дзень* (СПЗБ, т. 1, с. 69; Скварцы Дзярж.), *нацярапецца за вайну* (РСВ, ч. 1, с. 25; в. Дзеркаўшчына, Глыб.), *даець за лета* (СПЗБ, т. 2, с. 13; Граўжышкі Ашм.), *паехаць за нядзельку* (СПЗБ, т. 1, с. 13; Кураполле Паст.) і інш.;

4) **на** з формай вінавальнага склону называе адрэзак часу, у межах якога адбываецца дзеянне: *пайсці на ранку* (СПЗБ, т. 1, с. 105; Вострава Маст.), *астацца на зіму* (СПЗБ, т. 1, с. 112; Валынцы Верхнядзв.), *прыдбаць на старосьць* (ТС, т. 3, с. 2; Хачэнь), *прыехаць на лета* (СПЗБ, т. 1, с. 213; Быстрыца Астр.), *сушыць на зіму* (РСВ, ч. 1, с. 27; в. Котава, Віц.), *даваць на тыдзень* (СПЗБ, т. 2, с. 372; Гемзы Шальч.);

5) **у** са значэннем часу, калі што-небудзь адбываецца: *прыехаць у васкрэсеньне* (Хрэстаматыя 2009, с. 23; Каўгары Асіп.), *прыйсці у панядзелак* (Хрэстаматыя 2009, с. 23; Каўгары Асіп.);

6) значна радзей сустракаюцца ў гаворках словазлучэнні з прыназоўнікам **па**, якія ўказваюць на час працякання дзеяння: *расці па восені* (СПЗБ, т. 1, с. 86; Рудня Астравітая Чэрв.), *блэндацца па начах* (РСВ, ч. 1, с. 13; Велеўшчына Леп.). У зафіксаваных канструкцыях **па** можа абазначаць

працягласць дзеяння, якое ахоплівае пэўны прамежак часу, прычым дзеянне паўтараецца ў дадзеныя часавыя адрэзкі.

Па характары пашырэння словазлучэнняў у гаворках Беларусі часавыя прыназоўнікавыя канструкцыі прадстаўлены двума тыпамі:

1) агульнапашыраныя словазлучэнні. Гэты тып словазлучэнняў амаль нічым не адрозніваецца па структуры і значэннях ад канструкцый, якія ўжываюцца ў літаратурнай мове;

2) лакальнапашыраныя словазлучэнні. Канструкцыі дадзенага тыпу характэрны толькі для пэўнай тэрыторыі. Гэта словазлучэнні, уласцівыя для сінтаксічнага ладу асобных груп беларускіх гаворак.

Лакальныя канструкцыі належаць да ліку непрадуктыўных, яны не характэрныя для літаратурнай мовы і не з'яўляюцца нарматыўнымі.

Сярод агульнапашыраных тэмпаральных канструкцый, як паказвае аналіз корпуса прыназоўнікавых канструкцый, словазлучэнні з прыназоўнікам *на* – самыя шырокаўжывальныя з усіх прыназоўнікавых словазлучэнняў з часавым значэннем. Для выяўлення тэмпаральных адносін з гэтым прыназоўнікам у гаворках выкарыстоўваюцца канструкцыі тыпу *Verb. + на + N_{в.скл.}*, *Verb. + на + N_{м.скл.}*, якія адлюстроўваюць час. Заўважым, у выніку аналізу корпуса сінтаксічных адзінак было ўстаноўлена, што канструкцыі мадэлі *Verb. + на + N_{в.скл.}* больш прадуктыўныя ў гаворках, чым словазлучэнні мадэлі *Verb. + на + N_{м.скл.}*. У гаворках беларускай мовы адбываецца своеасаблівая спецыялізацыя прыназоўніка *на* пры выражэнні часавых адносін. Кожная канструкцыя набывае сваё ўласнае значэнне, якое ў першую чаргу залежыць ад дзеяслова, што выступае ў ролі галоўнага кампанента словазлучэння. Галоўны кампанент у словазлучэнні з часавым значэннем лексічна не абмежаваны. Затое колькасць назоўнікаў, якія могуць уступаць у лексіка-граматычную сувязь з дзеясловамі і ўтвараць словазлучэнні з часавым значэннем, абмяжоўваецца пэўнай групай слоў: гэта словы, якія абазначаюць канкрэтныя часавыя адзінкі або адрэзкі часу (*гадзіна, суткі, тыдзень, месяц* і г. д.). Дзякуючы лексічнаму значэнню залежнага кампанента словазлучэнні выражаюць часавыя, а не іншыя семантыка-сінтаксічныя адносіны. У кантэксце часовае значэнне могуць набываць назоўнікі, якія абазначаюць з'явы, працэсы, дзеянні. Час дзеяння ў такіх выпадках знаходзіцца ў адпаведнасці ці суадноснасці з гэтай з'явай, падзеяй, працэсам. Часовае значэнне могуць мець назоўнікі – назвы сацыяльна-эканамічных фармацый і назоўнікі прасторава-часовай семантыкі (*шлях, дарога* і інш.) [7, с. 76].

Словазлучэнні мадэлі *Verb. + на + N_{в.скл.}* у гаворках характарызуюцца пэўнымі асаблівасцямі. У прыватнасці, дадзеная канструкцыя ў беларускіх гаворках указвае на момант, тэрмін ці прамежак часу. У залежнасці ад семантыкі кампанентаў словазлучэння часовае значэнне можа вар'іравацца [13, с. 128]. У прыватнасці, канструкцыя тыпу *Verb. + на + N_{в.скл.}*, як устаноўлена, можа абазначаць:

1) адлюстраванне якога-небудзь моманту часу: *адлятаць на зіму* (СПЗБ, т. 1, с. 62; Мсцібава Ваўк.), *прыехаць на лета* (СПЗБ, т. 1, с. 213; Быстрыца Астр.), *ставіць на зіму* (СПЗБ, т. 1, с. 222; Мярэцкія Глыб.), *крумкаць на вясне* (ТС, т. 3, с. 2; Верасніца), *мачыць на зіму* (СПЗБ, т. 1, с. 259; Рудня Астравітая Чэрв.), *сушыць на зіму* (РСВ, ч. 1, с. 35; в. Котава, Віц.), *сеяць на зіму* (СПЗБ, т. 2, с. 168; Відаўцішкі Вільн.), *заараць на зіму* (СПЗБ, т. 2, с. 170; Івашкаўцы Сморг.), *загатовіць на зіму* (СПЗБ, т. 2, с. 198; Груздава Паст.) і інш.;

2) тэрмін, які непасрэдна ідзе за чым-небудзь (залежны кампанент выражаны словамі *дзень, год* і пад., пры іх можа быць азначэнне *другі, той, наступны* і пад.): *задажджыцца на дзён тры* (СПЗБ, т. 2, с. 204; Мсцібава Ваўк.), *даваць на тыдзень* (СПЗБ, т. 2, с. 372; Гемзы Шальч.) і інш.;

3) тэрмін, к часу наступлення якога што-небудзь адбываецца, выяўляецца якая-небудзь прыкмета, з'ява: *хадзіць на Вялікдзень* (СПЗБ, т. 1, с. 275; Альхоўка Навагр.), *сеяць на Ондрэя* (ТС, т. 3, с. 2; Пагост), *выдаваць на Дзяды* (СПЗБ, т. 1, с. 349; Дакудава Лід.), *прыехаць на Каляду* (СПЗБ, т. 2, с. 385; Баброўнікі Гарад.), *спяваць на Ражаство* (СПЗБ, т. 2, с. 386; Баброўнікі Гарад.), *засцілаць на празнікі* (РСВ, ч. 2, с. 42; Мікіціха Шум.) і інш.;

4) адрэзак часу, у межах якога што-небудзь адбываецца: *пайсці на ранку* (СПЗБ, т. 1, с. 104; Вострава Маст.), *пасці на раніцу* (СПЗБ, т. 1, с. 454; Малахоўцы Бар.), *забехчыся на мінуту* (СПЗБ, т. 1, с. 181; Вялікія Нястанавічы Лаг.), *хваціць на цэлы дзень* (РСВ, ч. 2, с. 31; Туркова Міёр.) і інш.

Пералічаныя канструкцыі з рознымі адценнямі семантыкі часу належаць да гістарычна вядомых. Так, у старажытнарускай мове канструкцыя мадэлі *Verb. + на + N_{в. скл.}* шырока выкарыстоўвалася для абазначэння няпэўнага часу, які з’яўляўся момантам унутры таго часу, якое вызначана назоўнікам у вінавальным склоне [2, с. 328]. У складзе такіх канструкцый ужываліся назвы сутак, свят, пораў года і іншых адрэзкаў часу: *и възвращается Киеву на Успенье святыя Богородица* [Лавр. л., 122; 2, с. 333]. Паступова канструкцыя тыпу *Verb. + на + N_{в. скл.}* у адзначаным вышэй значэнні выйшла з ужытку. Такія словазлучэнні, як *работал на Пасху, работал на Рождество* ў рускай мове лічацца архаічнымі. Падобныя канструкцыі ўжываюцца ў сучаснай рускай літаратурнай мове толькі пры наяўнасці азначальнага слова. Напрыклад: *А на другое утро он дружески сказал мне* [2, с. 334].

Канструкцыя мадэлі *Verb. + на + N_{м. скл.}* у гаворках паказвае на канкрэтны ці неакрэслены адрэзак часу, у межах якога што-небудзь адбываецца ці выяўляецца якая-небудзь прыкмета. Залежны кампанент можа быць выражаны не толькі назоўнікам з прамым часавым значэннем, але і іншымі назоўнікамі, якія толькі пераносна ўказваюць на час [13, с. 127]: *прыйсці на днях* (СПЗБ, т. 1, с. 197; Мішневічы Шум.), *прачнуйся на досвітку* (СПЗБ, т. 4, с. 205; Малі Астр.), *спявае на зары* (Хрэстаматыя 2009, с. 221; Сноў, Нясв.), *ідуць на зморку* (РСВ, ч. 2, с. 81; Сяло Лёзн.) і *інш.* Такія канструкцыі ўказваюць на час, з наступленнем якога адбываецца дзеянне [13, с. 129].

Аб ужыванні словазлучэнняў тыпу *прыйсці на днях* пісаў Язэп Лёсік [1, с. 15–169]. Навуковец трапна заўважыў, што часавыя канструкцыі з прыназоўнікам *на* і залежным назоўнікам у месным склоне тыпу *прыйсці на днях* «часта сустракаюцца ў канцылярскай перапісцы пад уплывам расейскай мовы. У такіх выпадках па-беларуску трэба ставіць творны склон – *гэтымі днямі*, як у народнай мове. Але зусім правільна па-беларуску, калі сказаць: *на тым тыдні або на гэтым тыдні, ці на гэтай нядзелі*, дзе для выражэння часу прыназоўнік *на* злучаецца з месным склонам адз. л.» [1, с. 15–169].

Лакальнапашыраныя канструкцыі са значэннем часу размеркаваны на прасторы беларускіх гаворак неаднолькава. Так, у гаворках усходніх рэгіёнаў Беларусі і наваколлях Мінска для абазначэння часу, на працягу якога адбываецца дзеянне, паралельна з агульнапашыранай канструкцыяй з прыназоўнікам *за* тыпу *нагараваць за лета* (РСВ, ч. 2, с. 34; Халамер’е Гар.), *зарабіці за лета* (СПЗБ, т. 1, с. 52; Вострава Маст.), *навадзіцца за дзень* (РСВ, ч. 2, с. 31; Забелле Беш.), *азырыў за дзень* (СПЗБ, т. 1, с. 69; Скварцы Дзярж.), *нагарцавацца за дзень* (РСВ, ч. 1, с. 34; Карабанавічы Дубр.), *нацярапецца за вайну* (РСВ, ч. 1, с. 43; в. Дзеркаўшчына, Глыб.), ужываюцца словазлучэнні з прыназоўнікам *аб* і залежным назоўнікам у вінавальным склоне як *закончыць аб час, прыехаць аб дзень, шыць аб адным дні: Аб дзень прыехала. Аб ноч памёр* (СПЗБ, т. 1, с. 25; Вецярэвічы Пух.), *Бандаш шылі аб адным дні* (СС, т. 1, с. 6; Серкуці Сен.). У падобных канструкцыях прыназоўнік *аб* будзе сінанімічны прыназоўніку *за*.

У сярэднебеларускіх гаворках Беларусі таксама фіксуецца тэмпаральныя словазлучэнні з прыназоўнікам *аб* толькі са значэннем прамежку часу, калі што-небудзь адбываецца: *ляскаць ап тры ночы, не лажыцца ап тры ночы і інш.: Ап тры ночы гром ляскаў і выцяў у хату. Ап тры ночы не лажыўся спаць* (СПЗБ, т. 1, с. 25; Вецярэвічы Пух.). У літаратурнай мове такім словазлучэнням адпавядаюць канструкцыі *на працягу* і залежным назоўнікам у родным склоне: *На працягу вякоў пераходзіла яно ад бацькі да старэйшага сына, пераходзіла, як умацаваная, вякамі непарушная спадчынасць* (Я. Колас «Дрыгва»).

У значэнні адрэзка часу, у межах якога адбываецца дзеянне, выкарыстоўваецца прыназоўнік *аб* і ў некаторых паўночна-ўсходніх віцебскіх гаворках: *Аб Новым годзе адна жэнічына памерла* (СС, т. 1, с. 6; Карпавічы Сен.). Дадзенай канструкцыі будзе сінанімічна словазлучэнне з прыназоўнікам *на*.

Прыкладаў выкарыстання прыназоўніка *аб* у часавых словазлучэннях невялікая колькасць. Але трэба адзначыць, што прыназоўнік *аб* выражае не адно, як адзначаюць аўтары «Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы»¹ (1977–1984), а некалькі тэмпаральных значэнняў, якія характэрны для размоўнага маўлення.

¹ Прыназоўнік *аб* паказвае на адрэзак часу, у межах якога завяршаецца дзеянне: *Вярнуўся з горада аб адзін дзень. Дзяўчына аб раз не паверыла воку* [ТСБМ, т. 1, с. 29].

Часавыя канструкцыі з прыназоўнікам *аб* і залежным назоўнікам у месным склоне часта сустракаліся раней у старажытнай мове. Прычым для выражэння часу ў старажытнай мове паралельна ўжываліся два тыпы канструкцый: з прыназоўнікам *аб* і залежным назоўнікам у месным склоне і з прыназоўнікам *а* і залежным назоўнікам у месным склоне.

Падобныя словазлучэнні былі зафіксаваны ў слоўніках У. М. Дабравольскага, І. І. Насовіча: *О три дня вороцився* [4, с. 344]. Дадзеныя канструкцыі, на думку Ц. П. Ломцева, абазначалі няпэўны час у якасці моманту ўнутры вызначанага перыяду [2, с. 328]. Л. П. Падгайскі адзначыў, што словазлучэнні з прыназоўнікамі *аб*, *а* з дакладным абзначэннем моманту дзеяння (з указаннем гадзіны ці даты) у старажытнай мове не сустракаюцца. Залежная частка дзеяслоўна-іменных словазлучэнняў выражана звычайна назоўнікамі *ноч*, *поўнач*, *свята*, *восень* і інш. Такое ўжыванне даўней было звязана, відаць, з немагчымасцю вызначыць час (з указаннем канкрэтнай гадзіны сутак або даты дзеяння). У сувязі з гэтым азначэнне часу дзеяння замянялі даступнымі паняццямі – назвамі дзён тыдня, пораў году, рэлігійных свят. Гэтую змену можна прасачыць ад стараславянскай мовы праз старажытнабеларускую да нашага часу [7, с. 121].

У беларускіх народных гаворках часавае значэнне маюць таксама канструкцыі з прыназоўнікам *аб* і вінавальным склонам залежнага назоўніка. Літаратурнай мове такія словазлучэнні не ўласцівы. Паколькі тэмпаральныя словазлучэнні з прыназоўнікам *аб* неагульнапашыраныя ў беларускім народным маўленні, то можна меркаваць, што гэта адметная рыса паўночна-ўсходніх і паўднёва-заходніх гаворак, дзе былі зафіксаваны падобныя сінтаксічныя адзінкі.

Такім чынам, прыназоўнікавыя канструкцыі з часавымі адносінамі ў беларускіх гаворках будуцца па тыповых для беларускіх гаворак мадэлях. Яны могуць адрознівацца структурай, сродкамі і паказчыкамі граматычнай сувязі паміж словамі. Так, агульнапашыраныя і самыя прадуктыўныя ў гаворках канструкцыі прадстаўлены двума мадэлямі: *Verb. + на + N_{в.скл.}*, *Verb. + на + N_{м.скл.}*. Дадзеныя словазлучэнні шырока выкарыстоўваюцца ў дыялектным маўленні і лічацца нарматыўнымі ў сучаснай беларускай літаратурнай мове. Кожная з адзначаных мадэляў у даследаваных гаворках мае спецыфічныя прыкметы, характэрныя галоўным і залежным кампанентам. Галоўны кампанент словазлучэнняў мадэляў *Verb. + на + N_{в.скл.}*, *Verb. + на + N_{м.скл.}* выражаецца дзеясловамі розных лексічных груп, сярод іх асабліва актыўна выкарыстоўваюцца дзеясловы руху, фізічнага дзеяння, месцазнаходжання, стану і інш. Функцыю тэмпаральнага дэтэрмінанта выконваюць лексемы часовай семантыкі, якія з адпаведнымі прыназоўнікамі ўтвараюць агульнае значэнне канструкцыі.

Менавіта значэннем залежнага кампанента і адрозніваюцца словазлучэнні з часавымі адносінамі ад аналагічных словазлучэнняў з прасторавымі адносінамі. Адрозніваюцца мадэлі *Verb. + на + N_{в.скл.}*, *Verb. + на + N_{м.скл.}* і значэннямі, якія яны выражаюць. Так, канструкцыі мадэлі *Verb. + на + N_{в.скл.}* (*прыехаць на лета*, *даваць на тыдзень*, *забехчыся на мінуту*) у гаворках могуць абазначаць момант, тэрмін ці прамежак часу. Словазлучэнні мадэлі *Verb. + на + N_{м.скл.}* (*прыйсці на днях*, *спяваць на зары*) у гаворках звычайна маюць значэнне канкрэтнага ці неакрэсленага прамежку часу.

Шляхам супастаўлення часавых словазлучэнняў у розных рэгіёнах Беларусі было выяўлена, што канструкцыі ў межах іх тэрытарыяльнага пашырэння адрозніваюцца і структурай, і семантыкай. У гаворках паўночна-ўсходняга дыялекту (віцебскія і мінскія гаворкі) і сярэднебеларускага дыялекту паралельна з агульнапашыранай канструкцыяй мадэлі *Verb. + за + N_{в.скл.}* (*нагарцавацца за дзень*) ужываюцца словазлучэнні мадэлі *Verb. + аб + N_{в.скл.}* (*прыехаць аб дзень*). Часавыя канструкцыі з прыназоўнікам *аб* і залежным назоўнікам у вінавальным склоне нехарактэрны для літаратурнай мовы. Яны распаўсюджаны лакальна, у межах пэўнага рэгіёна.

Скарачэнні

СПЗБ – Слоўнік беларускіх гаворак Паўночна-Заходняй Беларусі і яе пагранічча: у 5 т. / уклад. Ю. Ф. Мацкевіч, А. І. Грынавецкене, Я. М. Рамановіч [і інш.]; рэд. Ю. М. Мацкевіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1979 – 1986; **ДАБМ** – Дыялекталагічны атлас беларускай мовы / Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР; пад рэд. Р. І. Аванесава, К. К. Крапівы, Ю. Ф. Мацкевіч. – Мінск: Выд-ва АН БССР, 1963. – VIII + 338 карт; **СС** – Слоўнік Сенненшчыны. Т. 1 / склад. Н. М. Бунько [і інш.]; рэд. Л. П. Кунцэвіч, В. М. Курцова. – Мінск: Беларус. навука, 2013; **ТС** – Тураўскі слоўнік: у 5 т. / Акад. навук БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа; склад.: А. А. Крывіцкі [і інш.]. – Мінск: Навука і тэхніка, 1982–1987. – 5 т.; **РСВ** – Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны: у 2 ч. / Л. І. Злобін (рэд.) [і інш.]. – Віцебск: УА «ВДУ імя П. М. Машэрава», 2012. – Ч. 1. – 306 с.

Літаратура

1. Лёсік, Я. Граматычны лад мовы Ц. Гартнага / Я. Лёсік // Польша. – 1929. – № 7. – С. 15–169.
 2. Ломтев, Т. П. Очерки по историческому синтаксису русского языка / Т. П. Ломтев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1956. – 595 с.
 3. Міхневіч, А. Я., Рамза, Т. Р. Словазлучэнне / А. Я. Міхневіч, Т. Р. Рамза // Кароткая граматыка беларускай мовы: у 2 ч. Ч. 2: Сінтаксіс / навук. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск: Беларус. навука, 2009. – С. 7–37.
 4. Насовіч, І. І. Слоўнік беларускай мовы / І. І. Насовіч. – Мінск: БелСЭ, 1983. – 792 с.
 5. Нарысы па беларускай дыялекталогіі / пад рэд. Р. І. Аванесавы. – Мінск: Выд-ва АН БССР, 1964. – С. 296–363.
 6. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны: у 2 ч. / Л. І. Злобін (рэд.) [і інш.]. – Віцебск: УА «ВДУ імя П. М. Машэрава», 2012. – Ч. 1. – 306 с.
 7. Падгайскі, Л. П. Словазлучэнне ў беларускай мове / Л. П. Падгайскі. – Мінск: Вышэйш. шк., 1971. – 191 с.
 8. Сегень, Б. Прыназоўнік у сістэме адной усходнеславянскай гаворкі Беластоцкай / Б. Сегень. – Беласток: Вуд-во Універсітэту ў Вільямстоку, 2001. – 232 с.; Слоўнік беларускіх гаворак Паўночна-Заходняй Беларусі і яе пагранічча: у 5 т. / уклад. Ю. Ф. Мацкевіч, А. І. Грынавецкене, Я. М. Рамановіч [і інш.]; рэд. Ю. М. Мацкевіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1979–1986.
 9. Слоўнік Сенненшчыны. Т. 1 / склад. Н. М. Бунько [і інш.]; рэд. Л. П. Кунцэвіч, В. М. Курцова. – Мінск: Беларус. навука, 2013.
 10. Тураўскі слоўнік: у 5 т. / Акад. навук БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа; склад.: А. А. Крывіцкі [і інш.]. – Мінск: Навука і тэхніка, 1982–1987. – 5 т.
 11. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: у 5 т. / пад агул. рэд. К. К. Атраховіча (К. Крапівы). – Мінск: БелСЭ, 1977–1984.
 12. Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі. Цэнтральная зона / НАН Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Якуба Коласа і Янкі Купалы; уклад. В. Д. Астрэйка [і інш.]; навук. рэд. Л. П. Кунцэвіч, В. М. Курцова. – Мінск: Беларус. навука, 2009. – 529 с.
- Шуба, П. П.* Прыназоўнік у беларускай мове / П. П. Шуба. – Мінск: Выд-ва БДУ, 1971. – 224 с.

Yu. L. HVILANCHUK

PREPOSITIONAL CONSTRUCTIONS WITH A TIME MEANING IN BELARUSIAN FOLK DIALECTS

Summary

In the article the author discusses the subject phrases with a «tim valus» in Belarusian folk dialects. Also characteristics of syntactic relations phrases that express the time meaning of structural features in these structures have been presented. Territories of their distribution and regulatory status have been determined in the article, too.